

Underfulde bøger – og Vesterhavsost

*Det prisbelønnede lille forlag
Wunderbuch udgiver eksklusive
historiske og filosofiske bøger. Forlæggeren er den idéhistoriske mejerist Klaus
Gjørup ved Thise Mejeri i Skive*

Af Jørn Erslev Andersen

Josefine Klougart er ikke ene om at benytte erindringer fra Mols som stof til fortællinger, der vedrører forbindelserne mellem sprog og hjemstavn. Sidste år udgav Ole Thomsen et større værk med læseværdige molbofortællinger (og ikke molbohistorier), der veksler mellem personlige erindringer, overleverede erindringer og kildekritiske studier. Han er dr. phil. og emeritus i klassisk filologi ved Aarhus Universitet, og han er bevidst både om egen stil og om forholdet mellem sprog og hjemstavn. »Det lune land. Om liv på Mols« er smukt udstyret, og fortællingerne er levende fortalt og godt koreograferede. De formidler et stykke lokal danmarkshistorie med centrum i Tved, men på en måde, så det med udbytte kan læses også som en mere generel eller universel fortælling om den del af det danske land, der i dag endnu er kulturelt levende, men som også kæmper en brav kamp mod økonomisk forarmelse og demografisk deroute.

Wunderbuchs katalog

»Det lune land« er udkommet på forlaget Wunderbuch, som har hjemsted i Skive. Dets initiativtager og leder er idéhistorikeren og mejeristen Klaus Gjørup. Forlagets første bog »Markvejen« blev udgivet i 2007 af Krabbesholm Højskole og blev solgt i kommission hos Forlaget Arena. Den har oversættelser af små tekster af Martin Heidegger og fotografier af Kirsten Klein. Siden har forlaget, ud over Ole Thomsens molbofortællinger, udgivet fire bøger: Martin Heidegger, »Sprog og hjemstavn« 2008, Martin Heidegger og Eduardo Chillida, »Kunsten og rummet« 2011, Søren Gosvig Olesen, »Forsøg med filosofien« 2011 og Giorgio Agamben, »Sprogets sakramente« 2012.

Det er i enhver henseende eksklusive bøger. Boghåndværket er lydfrit, bøgerne er ganske enkelt smukke og gedigne. Sats, papirkvalitet, billedkvalitet og indbinding er gennemtænkt i mindste detalje og med god sans for at kombinere klassisk boghåndværk med moderne layout. Det er også meget selvbevidste udgivelser,

der nøje forklarer alle bøgernes tekniske data og har særtryk og signerede og nummererede eksemplarer i begrænsede oplag. Denne hægen om bogen, ikke blot som gedigent håndværk, men som værk, hvor f.eks. 25 eksemplarer af »Kunsten og rummet« kan købes som særudgaver ilagt håndgjorte bogæsker fra Bogbinderi i Aarhus (hvilket ændrer den ordinære udgaves pris fra 239,- til 900,- kr.), denne hægen har velfortjent udløst prisen for årets bedste boghåndværk i 2008 og 2011.

Den eksklusive kombination af veludført håndværk og uforstilt, for ikke at sige alvorlig, selvbevidsthed passer godt til bøgernes indhold, især indholdet i Heidegger-bøgerne.

Sprog, hjemstavn og kunst

Heideggers tekster er naturligvis præget af hans spørgende stil, som er legendarisk og som genfindes hos filosoffer som Jacques Derrida og Giorgio Agamben. Den påberåber sig et autentisk 'vi' og udgør en anonymiseret 'tænken' (spørgen), der ser sig selv som reguleret af nøgternhed og strenghed. Alt reguleres efter det fænomenologiske kampråb »til sagen selv«, som Heidegger i forordet til »Væren og tid« fra 1927 henviser til som filosofisk ledetråd og med hilsen til sin læremester Edmund Husserl, som den stammer fra. Så vidt, så godt. Men hvad vil det sige at gå til sagen selv?

Det kan der naturligvis ikke her svares på, men følger vi indholdet i de tekster, som er i Wunderbuchs bibliotek, så handler det om forsøg på at forene en sans eller fornemmelse for emnernes autenticitet, for sagernes oprindelse og for tingenes sandhed med et sprog, der forstås som grundlæggende for menneskets særegne væremåde og som aldrig kan fuldendes. Sprog opfattes i mere end en forstand som hjemstavn for væren, sandhed og autenticitet.

I 1940'erne lancerede Heidegger for alvor vendingen om »sprog som værens hus«. Det er det u-tekniske sprog, som enten er digterisk eller tænkende, og som både stifter væren og gør denne værensstiftelse tænkelig ved at ophæve værensglemslens fokus på det værende i en sproglyttende åbning af det værendes væren. I Heideggers foredrag »Sprog og hjemstavn«, i bogen af samme

» Den eksklusive kombination af veludført håndværk og uforstilt, for ikke at sige alvorlig, selvbevidsthed passer godt til bøgernes indhold, især indholdet i Heidegger-bøgerne.

navn i Wunderbuch-biblioteket, varieres der indirekte over dette ved at tænke fødesprog (dialekt) og hjemsted så tæt sammen, at »sprog og hjemstavn« bliver til »sprog som hjemstavn«.

Heideggers tekst er godt oversat og ledsages af bl.a. en række fotos fra Søren Loses kunststilling »Hjem« på Storstrøms Kunstmuseum i 2006. I denne udstillings katalog har Carsten Thau et velturert lille essay, der inddrager Martin Heideggers essay »Tænke bygge bo«. De kan begge med udbytte samlæses med »Sprog og hjemstavn« (»Tænke bygge bo« er oversat af Kasper Nefer Olsen i »Sproget og ordet«, Hans Reitzel 2000).

I »Kunsten og rummet« reflekterer Heidegger over skulptur og rumlighed, og nævner også her en art 'hjemsted', nemlig »stedet«, som åbner »en egn, ved at det deri samler tingene i deres samhørighed«. Essayet er lige så tankevækkende som det er alvorstungt og esoterisk. Det modsvares fint af den særdeles bibliofile udgivelse af Heidegger og billedhuggeren Eduardo Chillidas fælles kunstbog fra 1969, i originalt udstyr og layout, og med Chillidas litografiske collager og Heideggers tekst gengivet i egen håndskrift og i dansk oversættelse ved Klaus Gjørup i samarbejde med Søren R. Fauth.

For Heidegger er tingenes samhørighed betinget af en såkaldt 'firhed' af jord og himmel og dødelige og gudelige, som bringes frem i lyset af en »digterisk sigen«, ved at den »frembringer den oprindelige fredning og røgt, værn og gunst for et grundfæstet hjemsted, der kan være opholdssted for de boende mennesker, mens de er undervejs på jorden« (side 81-2). En sådan formulering kunne egentlig godt være Wunderbuchs credo, som sammenbringer udgivelserne med hinanden ved at betone deres fælles opmærksomhed på grundtemaerne sprog og hjemstavn, hjemstavns sprog, sprog som hjemstavn.

Sprogets sakramente

I Søren Gosvig Olesens elegante og gennearbejdede danske oversættelse af bind II.3 af den italienske filosof Giorgio Agambens »Homo Sacer«-projekt, »Sprogets sakramente. En arkæologi for eden«, er emnet »hjemstavn« ikke i fokus. Men det ligger alligevel implicit som et tema i bogen – og i Agambens tænkning – nemlig som spørgsmålet om hvordan mennesket (bedst) kan føle sig hjemme i sproget.

Agamben var oprindeligt inspireret af Heidegger, men har fulgt sine egne veje i forsøgene på at spørge til grunden eller gå til grunden selv. Spørgsmål om forbindelser mellem sprog, politik og det nøgne menneske præger hans tekster og tankegang. I »Sprogets sakramente« ser Agamben eden (at give en ed) som indstiftet af menneskene som garanti for deres ord. Det sammenfatter Søren Gosvig Olesen i et lille essay om Agambens bog i »Forsøg med

filosofien«. Han slår fast, at eden garanterer – som bekræftelse eller løfte – at man kan regne med ordene, men, fortsætter han, gælder en sådan ed også for selve sprogets indstiftelse, altså som en bekræftelse af sproget?

Agamben reflekterer i sit svar herpå over sprog i relation til jura og religion og med grundtema i emnet om »homo sacer«, dette, at et menneske ifølge romerretten kunne sættes uden for lov og ret og derefter i denne retsløse tilstand slås ihjel uden at det juridisk set var drab eller ofring. Konklusionen er, at mennesket hele tiden må leve op til dette at være menneske i og gennem et engagement, der hverken er rent sprogligt eller rent biologisk og som hviler på vedvarende edsfornyelser.

Boghåndværk, vesterhavssost og filosofi

Som det formentlig nu fremgår, består Wunderbuchs eksklusive katalog af bøger, der både er tankevækkende og gerne en smule esoteriske. Flere af dem deler en opmærksomhed på emnet om autenticitet i deres historiske, filosofiske, æstetiske og ontologiske refleksioner over grundtemaet om sprog og hjemstavn. Herunder, at også tingene kan have en hjemstavn.

Wunderbuchs forlægger Klaus Gjørup er uddannet idéhistoriker fra Aarhus Universitet og mejerist på Thise Mejeri i Skive, der er medsponsor for nogle af bøgerne. På Thise er han ansvarlig for produktionen af den (med rette) lovpriste Vesterhavssost, som har sin hjemstavn ved Bovbjerg i Vestjylland. Her spiser køerne græs, der er forædlet af vesterhavets saltholdige luft og som giver mælken til osten. Efter processen på mejeriet i Skive ender den igen til lagring i den friske saltholdige vesterhavsluft i lagerrummene ved Bovbjerg Fyr. Osten er lige så smagfuld som dens produktion i sig selv er en gennemført historie om hjemstavn og hjemsted – og sprog (dens navn).

På denne måde har idéhistorikeren Klaus Gjørup og på en egensindig måde realiseret en idé, som genfindes i Heideggers filosofiske utopi – filosofien som håndværker, håndværkeren som filosof.

Vi andre kan så, og efter smag og behag, tage for os af håndværket, de smukke bøger og den velmagende ost, alt imens vi vækker tankerne – også de kritiske – med en forundring over, om der nu også, som vi bliver det foreholdt i »Sprog og hjemstavn«, er så indlysende eller 'underfuld' en forbindelse mellem Heideggers egenartede firheds-filosofi og Søren Loses paradoksalt smukke fotografiske rapporter om mennesketomme menneskespor på hans egen hjemegn.

Læs mere om forlaget og bøgerne på www.forlaget-wunderbuch.dk